

ВИРОБНИЦТВО ТА СПОЖИВАННЯ М'ЯСА ТА М'ЯСОПРОДУКТІВ НАСЕЛЕННЯМ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. Пріоритетний розвиток агропромислового комплексу як найважливішого гаранту продовольчої безпеки передбачає створення умов для нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції до рівня, необхідного для задоволення науково - обґрунтованих норм харчування.

Для України питання гарантування продовольчої безпеки мають особливо важливе значення, оскільки за роки соціально-економічних перетворень виробництво сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів зменшилось, а продовольче забезпечення населення знизилось до критичного рівня. Саме тому, останнім часом проблема продовольчої безпеки набула особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень. Вивченням проблеми продовольчого забезпечення населення та насичення ринку продуктами харчування присвячені праці багатьох дослідників, таких, як П.Т. Саблука, І.Н. Топіха, П.Т.Борщевського, В.П. Ситника, В.Я. Амброва, І.І. Лукінова, З.І. Ільїна, О.М. Шпичака та інших вчених. Проте залишаються невирішеними питання, пов'язані з виробництвом та споживанням м'яса та м'ясопродуктів населенням регіонів країни, що й зумовило вибір теми нашого дослідження.

Метою статті є аналіз рівня виробництва та споживання населенням м'яса та м'ясопродуктів й визначення шляхів їх підвищення в Миколаївській області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання споживання та продовольчої безпеки є першочерговим, як для України в цілому, так і для Миколаївської області. Кабінет Міністрів України Постановою про «Деякі питання продовольчої безпеки» від 5 грудня 2007 року №1357 затвердив методику визначення основних індикаторів продовольчої безпеки.

За цією методикою індикатори, що характеризують стан продовольчої безпеки держави (регіону), розраховуються за основними групами харчових продуктів, у тому числі, м'ясо та продукти його переробки [1].

У процесі розгляду продовольчої безпеки основну увагу приділено подоланню дефіциту життєво необхідних для людини речовин, в першу чергу білка. У зв'язку з цим, головним постачальником білка для організму людини є продукти тваринництва, зокрема м'ясо та м'ясопродукти.

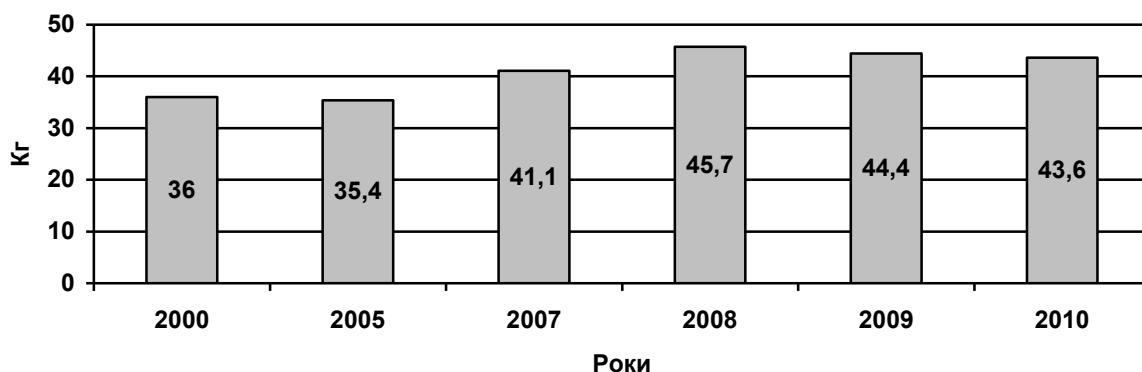
Нині основною проблемою галузі тваринництва області є катастрофічне зменшення обсягів виробництва м'яса всіх видів тварин, яке відбувається в господарствах всіх форм власності. Зменшення виробництва м'яса всіх видів в 2010 році склало 58,2% проти 2000 року, у тому числі яловичини – 48,3%, свинини - 35,8%. Але, сьогодні характерне не тільки скорочення виробництва м'яса, а й погіршення якості м'ясних виробів та поживної цінності, значно зменшився їх асортимент. Зростає експансія зарубіжних товаровиробників на внутрішній продовольчий ринок, коли залежані, неякісні та дешеві товари завозяться із зарубіжних країн при цьому витісняючи вітчизняних товаровиробників [2].

На зменшення виробництва м'яса та м'ясопродуктів моментально зреагували ринок та ринкові ціни, тобто чим менше їх надходить на ринок, тим вища їх ціна. Так, в 2010 році сільськогосподарські підприємства реалізовували худобу та птицю в живій масі по цінам, які в 4,6 рази перевищували їх рівень 2000 року. При цьому зростання цін на ковбасні вироби у роздрібній мережі відбувається 1,5-2 рази швидше, порівняно із

зростанням закупівельних цін на сировину, що негативно впливає на як на вітчизняного товаровиробника, так і на споживача [3].

Отже, ціни на досліджувані продукти постійно зростають, внаслідок чого вони стають недоступними для більшості населення.

Одним із основних показників, які характеризують забезпеченість населення м'ясом та м'ясопродуктами є рівень їх споживання на душу населення (Рис.1).

Джерело: Головне управління статистики Миколаївської області

Рисунок 1. Динаміка споживання м'яса та м'ясопродуктів в Миколаївській області у 2000-2010 роках

Споживання м'яса та м'ясопродуктів в країні не тільки нижче за раціональні норми (80 кг), але й навіть відстає від норм фізіологічного мінімуму (45,4 кг), тобто рівня, недосагнення якого веде до загрози здоров'ю людини [5]. Крім того, необхідно дотримуватись і раціональної структури споживання м'яса, згідно з якою 40% м'ясного раціону людини має припадати на яловичину та телятину, на свинину - 34,5-35%, а решта – на м'ясо птиці.

За 2000-2008 роки споживання м'яса та продуктів його переробки населенням області має тенденцію до зростання, і фактичний рівень споживання в 2008 році досягнув майже 46 кг. Але, вже на протязі 2009-2010 років спостерігається поступове зниження обсягів споживання, що обумовлено, насамперед економічною кризою, рівнем доходів населення, відмінностями в економічному та соціальному розвитку районів. За останніми даними, середньостатистичний мешканець області споживає фактично вдвічі менше, ніж потрібно м'яса та м'ясопродуктів.

Крім цього, слід відмітити, що існувала чітко виражена залежність між показниками рівня споживання м'ясних продуктів та часткою міського населення, тобто чим більша питома вага міського населення в районі, тим вищий рівень споживання м'яса. Це зумовлено, насамперед різницею в рівні реальних грошових доходів різних соціальних груп населення.

Важливим чинником, від якого залежить обсяг споживання м'яса та м'ясопродуктів, є попит на цю продукцію, тобто бажання та платоспроможність вітчизняного споживача придбати певну кількість м'ясної продукції. Оскільки бажання споживача відносно будь-якого товару має суб'єктивний характер, то платоспроможність залежить, в першу чергу, від ціни товару та доходу споживача. Саме тому, розглянемо питання щодо впливу цінового фактора на зміну обсягу споживання м'яса та м'ясопродуктів. Для вирішення цього питання нами досліджено динаміку темпів приросту обсягу споживання м'яса та м'ясопродуктів і темпів інфляції на ринку споживчих товарів, зокрема м'яса та продуктів його переробки (табл.1).

Як показують дані таблиці, в Миколаївській області ще не досягнуто фізіологічного рівня споживання м'яса та м'ясопродуктів на душу населення та спостерігається низький рівень середньодушового доходу населення.

Дані статистики показують, що для населення із найнижчими доходами фактичне споживання харчових продуктів становить половину, а м'ясопродуктів майже одну третину фізіологічної норми харчування. Оскільки, для вирішення проблеми продовольчої безпеки будь-якої країни головним є доступність повноцінного харчування, особливо для найменш забезпечених громадян, то стосовно споживання м'яса та м'ясопродуктів наша країна перебуває на межі критичного рівня.

Таблиця 1

Динаміка основних показників, що характеризують стан ринку м'ясопродуктів Миколаївської області у 2000-2010 роках (%, грудень до грудня попереднього року)

Показники	Роки				
	2006	2007	2008	2009	2010
Індекс споживчих цін	108,3	111,4	127,1	115,9	110,0
Темп приросту споживчих цін	-	2,8	12,4	-9,7	-5,4
Індекс цін на продукти харчування	100,4	128,0	123,7	110,8	111,3
Темп приросту цін на продукти харчування	-	21,6	-3,5	-11,6	0,4
Індекс цін на м'ясо та м'ясопродукти	95,2	117,3	135,6	108,0	104,6
Темп приросту цін на м'ясо та м'ясопродукти	-	18,8	13,5	-25,6	-3,3
Споживання м'яса та м'ясопродуктів на 1 особу (кг)	37,8	41,1	45,7	44,4	43,6
Темп приросту споживання	-	8,0	10,1	-2,9	-1,8

Джерело: Головне управління статистики Миколаївської області

Економічна доступність населення до основних продуктів харчування можна оцінювати проаналізувавши структуру витрат домогосподарств області (табл.2).

Таблиця 2

Структура сукупних витрат домогосподарств Миколаївської області, %

Види сукупних витрат	Роки				
	2000	2005	2008	2009	2010
Продовольчі товари	72,8	54,1	45,7	50,0	52,5
Непродовольчі товари та послуги	21,9	31,8	34,4	34,0	37,3
Інші витрати	5,3	14,1	19,9	16,0	10,2

Джерело: Головне управління статистики Миколаївської області

Аналіз витрат домогосподарств Миколаївської області свідчить, що витрати населення спрямовані переважно на товари першої необхідності. У 2010 році витрати на харчування у структурі сукупних витрат домогосподарств становили 52,5%, за його 60%-го граничного рівня. В розвинутих країнах продовольчі витрати населення становлять 15-20% сімейного бюджету. Разом з тим, витрати на непродовольчі товари та послуги

збільшуються. Якщо в 2000 році вони складали 21,9%, то в 2010 році – 37,3%. На сьогодні вже доведено, якщо частка витрат на продовольчі товари перевищує 50%-ої межі, то це свідчить про низький життєвий рівень населення і є одним з індикаторів бідності.

Економічна доступність продовольства для населення залежить значною мірою від платоспроможності населення. Середньомісячна заробітна плата працюючих на Миколаївщині за 2010 рік була на рівні 2133 гривень при середній заробітній платі по Україні 2247 гривень, тобто на 5,1% менше. Середній темп приросту її за останні роки становив 10-12% [4].

Значна диференціація доходів населення в Миколаївській області зумовлена існуванням двох сегментів на ринку м'ясопродуктів:

1) перший сегмент – продукти високої якості та ціни, які вироблені відповідно до державних стандартів України. Його частка складає не більше 10% усієї виробленої продукції;

2) другий сегмент – продукти невисокої якості, які вироблені відповідно до технічних умов та мають відносно низькі ціни.

Отже, відповідно до технічних умов, які розроблені на підприємстві, склад ковбасних виробів може містити різноманітні домішки. Найчастіше, сьогодні до ковбасних виробів додають генетично модифіковану сою, оскільки її вартість є значно нижчою, ніж ціна м'яса.

Законодавством України прийнято ряд законодавчих актів, в яких зазначено, що продукти, які містять генетично модифіковані організми чи їх компоненти, повинні маркуватися з метою інформування споживача про рівень вмісту компонентів з ГМО. Але, на жаль, в реальному житті значна частка товаровиробників не інформує споживачів про реальний склад свого товару, що в подальшому відбивається на їхньому здоров'ю. Така ситуація спостерігається не лише в нашій країні, але й в усьому світі.

Висновки. Забезпечення продовольчої безпеки є однією з передумов гарантування підвищення життєвого рівня населення. Проте проведений аналіз дає підстави стверджувати, що рівень виробництва і споживання м'яса та м'ясопродуктів населенням Миколаївської області не відповідає вимогам продовольчої безпеки. Однак, на сьогодні вже є позитивні зрушення. Тобто, спостерігається поліпшення умов самозабезпечення населення продуктами харчування, зменшення відсотка витрат домогосподарств на харчування, що вказує на збільшення доходів населення. В той же час присутні й негативні моменти: продовження кризових явищ у тваринництві, зменшення виробництва продукції, недостатність споживання м'яса та м'ясопродуктів населенням відносно раціональних норм.

Таким чином, для вирішення зазначених проблем необхідно:

- збільшити сировинну базу тваринництва області за рахунок м'ясного скотарства;
- підвищити відповідальність товаровиробників за якість виробленої та імпортованої м'ясної сировини, м'яса та м'ясопродуктів;
- встановити необхідні стандарти щодо виробництва м'ясної продукції;
- збільшити роль держави щодо підвищення добробуту населення;
- удосконалити нормативно-правове забезпечення щодо гарантування продовольчої безпеки.

Анотація

Висвітлено тенденції виробництва й споживання м'яса та м'ясопродуктів в Миколаївській області, проаналізовано частку витрат на харчування в структурі сукупних витрат домогосподарств та запропоновано шляхи вирішення проблем щодо забезпечення продовольчої безпеки ринку м'яса та м'ясопродуктів.

Ключові слова: продовольча безпека, рівень виробництва та споживання м'яса, платоспроможний попит населення, індекс споживчих цін, структура сукупних витрат.

Аннотация

Отражены тенденции производства и потребления мяса и мясопродуктов в Николаевской области, проанализирована часть расходов на питание в структуре совокупных расходов домохозяйств и предложены пути решения проблем относительно обеспечения продовольственной безопасности рынка мяса и мясопродуктов.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, уровень производства и потребления мяса, платежеспособный спрос населения, индекс потребительских цен, структура совокупных расходов.

Summary

The tendencies of production and consumption of meat are reflected in Mykolaiv region, part of charges is analysed on a feed in the structure of the combined charges of housekeepings and the ways of decision of problems are offered in relation to providing of food safety of market of meat.

Key words: food safety, level of production and consumption of meat, solvent demand of population, cost-of-living-index, structure of the combined charges.

Список використаних джерел:

1. Про деякі питання продовольчої безпеки: постанова КМУ від 05.12.2007р. № 1379 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon.nau.ua>
2. Тваринництво Миколаївщини : статистичний збірник / за ред. З.А. Лук'яненко. — Миколаїв, 2011. — 211с.
3. Обсяги та середні ціни реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами області: статистичний збірник / за ред. З.А. Лук'яненко. — Миколаїв, 2011. — 225с.
4. Україна у цифрах 2010: статистичний збірник / за ред. О.Г. Осауленка. — Київ, 2011. — 252с.
5. Власов В.І. Оцінка споживання основних харчових продуктів в Україні / В.В. Власов, Г.В. Ткач, Б.В. Духницький // Економіка АПК. — 2008. — №10. — С. 3-7.
6. Рынок мяса и мясных продуктов Украины // Мясное дело. — 2010. — №2. — С.19-26.

УДК: 333.68

Карєба М.І.

СТАН ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРЕНДНИХ ВІДНОСИН В АГРАРНІЙ СФЕРІ АПК

Постановка проблеми. Порівняно новим явищем у практиці господарювання в Україні є орендні земельні відносини, використання яких було розпочато у другій половині 80-років. Ураховуючи, що в нашій країні поки що не скасовано мораторій на продаж сільськогосподарських земель, основним видом ринкових операцій з ними є оренда. Саме завдяки оренді господарства (особливо - фермерські) мають можливість забезпечити собі більш великі розміри землекористування.

Впровадження орендних відносин, як свідчить практика, забезпечує одержання додаткових доходів і самими орендодавцями, і орендарями, які одержують їх відповідно від здачі своїх паїв в оренду і від використання орендованих земельних угідь. Крім того, орендні відносини мають бути вигідними і для держави.